

Status for undervisningsforløb i grønsagsproduktion på jordbrugsuddannelserne

Foto: Morten Telling, Moxtell

Nynne Bach Steinicke
Innovationscenter for økologisk landbrug
nlbs@icoel.dk +45 29107303

Funded by
the European Union

NextGenerationEU

Baggrund og efterspørgsel

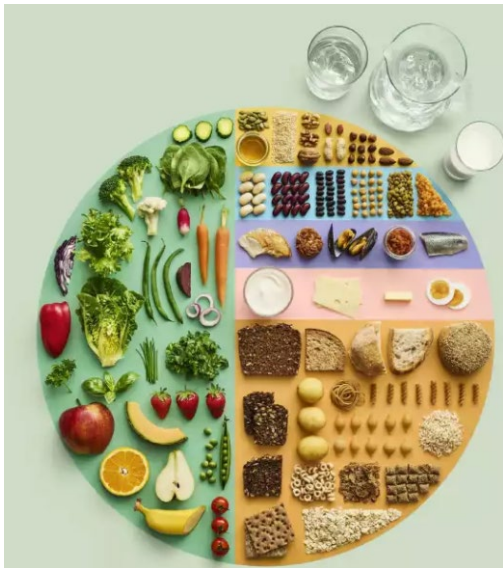
Spørgeskemaundersøgelse:

I en spørgeskemaundersøgelse blandt fremtidens fødevareproducenter i 2023, udført af Landbrug & Fødevarer og Innovationscenter for Økologisk Landbrug¹, blev 108 elever fra forskellige landbrugsskoler spurgt om bl.a. interesseområder og ønsker til fremtidigt arbejdsliv. Eleverne var på forskellige trin af landbrugsuddannelsen.

- **37 %** kunne forestille sig at dyrke grønsager, enten udelukkende på friland eller i kombination med væksthus
- **6 %** kunne forestille sig at dyrke grønsager i væksthus
- **60 %** oplever intet eller for lidt indsigt i grønsagsproduktion i løbet af uddannelsen

Officielle kostråd:

De officielle kostråd. Spis 600 g grønsager og frugt om dagen og spis derudover 100 g bælgfrugter (tilberedte) om dagen². Kostrådene understøtter en potentielt øget produktion af danske kvalitetsgrønsager.

Figur 1: Kostrådscirklen. Med udgangspunkt i de officielle kostråd er kostrådscirklen en guide til, hvordan den gennemsnitlige kost kan se ud fordelt over en til to uger.

Kilde: [Kostrådscirklen - Fødevarestyrelsen \(foedevarestyrelsen.dk\)](https://foedevarestyrelsen.dk/kostraadscirklen)

---

¹ Kilde: <https://icoel.dk/media/d31ijw3q/indsigter-fra-spoergeskemaundersoegelse-blandt-fremtidens-foedevareproducenter.pdf>

² Kilde: [Spis flere grønsager og frugter - Fødevarestyrelsen \(foedevarestyrelsen.dk\)](https://foedevarestyrelsen.dk/spis-flere-grønsager-og-frugter)

Uddannelsesordninger

Landbrugsuddannelsen:

Ved en gennemgang af fag under uddannelsesordningen for landbrugsuddannelsen, herunder de fire specialer: planter, husdyr, økologi og jordbrugsmaskinfører samt landbrugsassistentuddannelsen, fremgår det, at der ikke indgår obligatorisk undervisning i grønsagsproduktion. Inden for alle specialerne er der følgende valgfrie, uddannelsesspecifikke fag, som bl.a. knytter sig til grønsagsproduktion:

- Produktion af grønsager på friland
- Afsætning af grønsager, frugt og bær
- Grønsager mm. på friland, jord, vand og næring
- Plantekendskab, sygdomme og skadedyr på friland
- Markteknik, GPS, autostyring, robotteknik, mv.
- Fødevarekvalitet og emballering af frugt og grønt

Om disse fag udbydes, er op til hver enkelt skole at fastsætte i den lokale undervisningsplan.

Gartneruddannelsen:

I uddannelsesordningen for gartneruddannelsen, herunder de tre specialer havecentergartner, plante-skolegartner og væksthushgartner, indgår grønsager under målpindene³ i det obligatoriske, uddannelsesspecifikke fag "planteproduktion". Det er dog op til den enkelte skole at fastsætte i den lokale uddannelsesplan, i hvilket omfang grønsagsproduktion indgår i faget.

Derudover er der for gartneruddannelsen de samme valgfrie, uddannelsesspecifikke fag knyttet til grønsagsproduktion som listet ovenfor.

Kilde: [Love og regler om erhvervsuddannelsen - Jordbrugets uddannelser](#)

Eksisterende undervisningsforløb

I februar 2024 har Innovationscenter for Økologisk Landbrug foretaget en rundspørge blandt danske landbrugsskoler og gartnerskoler om undervisning i grønsagsproduktion. I den forbindelse har uddannelsesledere, uddannelseschefen eller forstandere fra i alt 12 landbrugsskoler og tre gartnerskoler deltaget i dialog.

Hos seks ud af 12 landbrugsskoler bliver grønsagsproduktion berørt som en del af planteundervisningen på grundforløb og/eller på hovedforløbene. Flere steder har undervisningen primært praktisk karakter og foregår i skolelandbruget.

Seks ud af 12 landbrugsskoler tilbyder et eller flere valgfrie uddannelsesspecifikke fag knyttet til grønsagsproduktion. Om der bliver udbudt valgfag i grønsagsproduktion, er ifølge skolerne afhængigt af flere faktorer. Særligt vægter niveauet af efterspørgsel hos eleverne højt, men også undervisernes faglige baggrund og interessefelt har betydning. Det er dog langt fra alle de steder, hvor de valgfrie fag udbydes, at eleverne vælger dem, og der er ofte andre valgfag, som eleverne prioriterer højere.

---

³ Målpind 1 for faget "planteproduktion" på gartneruddannelsen: "*Lærlingen kan identificere og navngive udvalgte prydeplanter, grøntsagsplanter, krydderurter, træer og buske og placere dem i det botaniske system (familie-, slægts- og artsnavn)*". Kilde: [Love og regler om erhvervsuddannelsen - Jordbrugets uddannelser](#)

På de tre gartnerskoler bliver eleverne introduceret til grønsagsproduktion i forskelligt omfang. På Jordbrugets UddannelsesCenter Århus i Beder kan eleverne på grundforløbet f.eks. prøve kræfter med grønsagsdyrkning på egen demo-mark, men om feltet berøres på hovedforløbene, afhænger af elevernes interesser. På Roskilde Tekniske Skole, Vilvorde, inddrages grønsagsproduktion gennem hele uddannelsen (primært planteskolelinjen) og indgår i fag som planteproduktion, biologi og naturfag, men også i fagene maskiner og teknik.

Interesse blandt eleverne

Der er stor variation i interessen for grønsagsproduktion blandt eleverne på de forskellige landbrugsskoler. På fem ud af 12 landbrugsskoler er der generelt meget lidt eller ingen interesse blandt eleverne. På fem ud af 12 landbrugsskoler er der typisk enkelte elever på hvert hold, der er interesserede i grønsagsproduktion, og som vælger praktikforløb i grønsagsproduktion i løbet af uddannelsen. Ud af de 12 skoler er der to skoler, hvor eleverne har udtrykt særlig interesse for grønsagsproduktion; på hhv. ZBC og Kalø Økologiske Landbrugsskole interesserer 50% og 85% af eleverne sig for grønsagsproduktion.

Ifølge de adspurgte skoler afhænger interessen hos eleverne - eller mangel på samme - af flere faktorer. Elevsammensætningen har betydning, og der er en tendens til, at der blandt ældre elever, som ofte har en anden uddannelsesmæssig baggrund før start på landbrugsuddannelsen, er en øget interesse for grønsagsproduktion, ofte i form af mindre diverse produktioner med direkte afsætning. Er eleven opvokset på en planteavlsproduktion, hælder interessen typisk mere mod planteavl og i nogle tilfælde storskalagrønsagsproduktion. Flere elever forbinder ikke landmandsuddannelsen med grønsagsproduktion, og derfor kan det ligge fjernt, at det kan være en mulighed at uddanne sig inden for dette område.

Derudover er det ifølge skolerne også væsentligt, hvilken type landbrugsproduktion, der dominerer i området. F.eks. er der særlig interesse for kartoffelavl blandt mange elever på både Agroskolen i Herning og Grindsted Landbrugsskole, da kartoffelproduktion er meget udbredt i lokalområdet.

Flere landbrugsskoler oplever, at eleverne hurtigt lægger sig fast på et speciale, og skal eleverne introduceres til grønsagsproduktion som en mulig retning, skal interessen ifølge skolerne vækkes allerede på grundforløbet. Her er praktikforløb og virksomhedsbesøg i grønsagsproduktion, både i Danmark og i udlandet, især med til at gøre indtryk på eleverne. Flere skoler introducerer til feltet ved at tilbyde praktisk arbejde med grønsagsproduktion i skolelandbrug.

På alle tre gartnerskoler er der elever med interesse i grønsagsproduktion, dog i varierende grad - fra enkelte elever på Jordbrugets UddannelsesCenter Århus i Beder til ca. halvdelen af eleverne på planteskolelinjen på Roskilde Tekniske Skole, Vilvorde. På gartnerskolerne er eleverne typisk ældre (gennemsnitsalderen er 25-30 år), og mange har en anden uddannelsesmæssig baggrund.

Skolelandbrug med grønsagsproduktion

På fem ud af 12 landbrugsskoler dyrkes grønsager i skolelandbrug, og størrelsen varierer fra enkelte grønsagsbede til egentlig produktion med en ansat driftsleder, som det f.eks. gør sig gældende på Kalø Økologiske Landbrugsskole og Morsø Landbrugsskole. Sidstnævnte producerer til fire produktionskøkkener under EUC Nordvest og har på skolen generelt jord-til-bord fokus.

Flere af de adspurgte landbrugsskoler udtrykker ønske om eller åbenhed over for at dyrke grønsager som en del af skolelandbruget i fremtiden.

Alle tre gartnerskoler dyrker grønsager som en del af planteskoledriften, og på Roskilde Tekniske Skole, Vilvorde, fylder grønsager ca. 1/3 af planteskolens areal. I væksthuse på gartnerskolerne dyrkes småplanter til udplantning, og hos nogle dyrkes der også krydderurter.

Brug af undervisningsmateriale

Stort set alle undervisere i grønsagsproduktion på de adspurgte skoler udarbejder selv undervisningsmateriale ud fra faglitteratur, dyrkningsvejledninger og erfaringer fra praksis. Der nævnes ikke specifikke lærebøger i grønsagsproduktion.

På Kalø Økologiske Landbrugsskole er der en del udenlandske elever, og al undervisning foregår derfor på engelsk. Af samme grund udarbejder skolen stort set alt undervisningsmateriale selv.

Praktikforløb i grønsagsproduktion

Otte ud af 12 landbrugsskoler har elever i praktik i grønsagsproduktion i løbet af uddannelsen. Det kan både være hos egentlige grønsagsproducenter eller på landbrug, hvor grønsagsproduktion indgår som en mindre del af den samlede produktion. Gennemgående peger skolerne på, at det er svært at finde praktikpladser i både konventionel og økologisk grønsagsproduktion i Danmark. På Kalø Økologiske Landbrugsskole vælger mange elever af samme grund praktikforløb på grønsagsproduktioner i udlandet, herunder særligt i Italien og Norge, men også i Sverige, Tyskland og Portugal.

På Roskilde Tekniske Skole, Vilvorde, er det mest udbredt på planteskoledriften at tage praktik i grønsagsproduktion, og ca. halvdelen af eleverne vælger dette. Da en stor del af skolens elever er bosat i København, søges der oftest praktik på Sjælland og i nogle tilfælde på Fyn, men mange elever finder også praktikpladser i Sverige.

På gartneruddannelsen ved Kold College, Odense, er det overvejende elever på væksthushuset, der vælger praktikpladser med grønsagsproduktion under glas.

Gartneruddannelsen på Jordbrugets UddannelsesCenter Århus i Beder har få elever i praktik på grønsagsproduktioner.

Som på landbrugsskolerne udtrykkes der også på gartnerskolerne udfordringer i at finde nok praktikpladser inden for grønsagsproduktion. Dette er en væsentlig hæmsko for, at grønsagsproduktion kan komme til at fylde mere på uddannelserne.

Tilgængeligt undervisningsmateriale

Øko-portalen: Øko-portalen har til formål at samle og formidle viden om økologisk produktion til landbrugsuddannelsen. Landbrug & Fødevarer Økologi står bag Økoportalen, og sitet er støttet af midler fra Fonden for Økologisk Landbrug og Børne- og Undervisningsministeriet.

I januar 2024 er der på Øko-portalen blevet tilføjet en sektion om grønsagsproduktion, hvor der ligger artikler om bl.a. jord, vand og næringsstoffer, etablering, dyrkningsvejledninger, produktionsplanlægning og salg og afsætning for grøntsagsafgrøder. Fokus for artiklerne er økologisk dyrkning, men der vil også være en række nyttige informationer at hente for konventionel grønsagsproduktion. Det er f.eks. muligt at finde dyrkningsvejledninger for flere kulturer til både økologisk og konventionel/IPM produktion. For mere information se: <https://okoportalen.lf.dk/jord-og-planter/groentsager/>

Gartnerinfo: På hjemmesiden Gartnerinfo.dk, som administreres af HortiAdvice findes der informationer og dyrkningsvejledninger (til både økologisk produktion og IPM) for en lang række grønsager. For mere information se: <https://www.gartnerinfo.dk/gronsager>